

tom, jaké jsou poměry na cizozemských trzích zlata. Ze smlouvy je také viděti, že měřítkem obou plnění — jak žalobkynina, tak i žalované — mělo býti určité množství zlata a nikoli tedy kupní síla tuzemské měnové jednotky, jak by se snad projevovala v cenových indexech. Proto není pro rozsah povinnosti žalované rozhodující ani, z jakých hospodářských důvodů došlo k zákonné změně zlaté relace u tuzemské měnové jednotky, ani zda a jaké účinky mělo dotčené zákonné opatření se zřetelem na kupní sílu nové odhodnocené měnové jednotky. Že šlo stranám jenom o to, aby zachovaly a ustálily kupní sílu peněz na domácím trhu, není ani ve smlouvě vyjádřeno, ani to není možno předpokládati, když smlouva jest jasná a určitá v tom směru, že měla měřítkem vzájemného plnění býti hodnota zlata. Jde ještě o to, zda se valutová doložka nepříčí zákazu obsaženému v § 16 zákona č. 44/1933 Sb. z. a n. Třebaže strany a nižší soudy mluvily o zhodnocovacím nároku nebo zhodnocovací částce, jde vpravdě také u oné částky, jíž se týká konečný rozsudek, o část kapitálu a nikoli o úplatu za použití zápůjčené částky, jak se snaží dovoditi žalovaná. Ani analogie pachtovní smlouvy, kterou rozvádí, nemluví pro ni. V souzeném případě jde o kapitál a nikoli o úplatu za jeho použití, a to i v té částce, kterou je potřeba vynaložiti k tomu, aby bylo dosaženo hodnoty zápůjčky, počítané podle ceny zlata.

Čís. 16194.

K výkladu dolarové doložky ve smlouvě o výživném.

Byli-li smluvci podle smíru o výživném oprávněni žádati za snížení nebo zvýšení výživného, kdyby kupní hodnota Kč stoupla nebo klesla, při čemž měřítkem vzestupu nebo poklesu byl kurs dolaru na pražské burse, nelze žádati o snížení výživného pro devaluaci dolaru, mělo-li podle úmyslu smluvců dojít k zvýšení nebo snížení výživného jen tehda, kdyby se valutové poměry projevíly v tuzemsku v podstatné změně cen životních potřeb.

(Rozh. ze dne 11. června 1937, Rv I 1291/37.)

Žalobce se před rozlukou svého manželství uzavřeného se žalovanou zavázal smírem ze dne 17. ledna 1926, že bude platiti žalované na výživné 2.500 Kč měsíčně, počínaje dnem 1. října 1926, a to pro žalovanou 1.500 Kč a pro jejich nezletilého syna Ladislava 1.000 Kč. V řečeném smíru jest obsaženo ustanovení, že každý ze smluvců má právo žádati za snížení nebo za zvýšení výživného, kdyby kupní hodnota československé koruny stoupla nebo klesla. Jako měřítko vzestupu nebo poklesu uvedené měnové jednotky sjednali smluvci kurs amerického dolaru na pražské burse a stanovili také limit opravňující toho nebo onoho smluvce k žádosti za zvýšení nebo snížení výživného stoupnutím nebo poklesem dolaru o 20% kursovní hodnoty z 11. října 1926. Kurs amerického dolaru se na pražské burse posléz uvedeného dne rovnal

33 Kč 80 h. Kurs ten se pak v den před úřední devalvací dne 13. února 1934 rovnal 20 Kč 45 h. Dovojuje, že toho dne poklesl americký dolar na pražské burse o více než 20% a že se tak splnila podmínka k snížení sjednaného výživného, ježto bylo vůlí smluvců při smírné úpravě výše výživného, aby žalované byl zajištěn stálý měsíční důchod ve výši tehdy dohodnuté, jejímž podkladem byla životní úroveň (standard) obou smluvců, při čemž byl jako měřítko poklesu nebo vzestupu životní úrovně zvolen kurs tehdy nejjistější měny, t. j. amerického dolaru, a tvrdě, že podle indexu životních potřeb a příznivé změny valuty je pro žalovanou zamýšlená životní úroveň nejen plně zajištěna, ale i že žalobcovy příspěvky daleko převyšují to, co bylo podle smluvní vůle stanoveno za výživné, domáhá se žalobce žalobou, aby bylo uznáno právem, že se výživné, žalobcem žalované bývalé manželce vyplácené na základě soudního smíru ze dne 11. října 1926 podle kursu dolaru v částce 1.500 Kč měsíčně, snižuje, počínaje dnem podání žaloby, na 900 Kč měsíčně. Proti žalobě žalovaná namítla, že přes to, že se kurs dolaru na pražské peněžní burse změnil a klesl o více než 20% kursovní hodnoty ze dne 11. října 1926, není odůvodněna žaloba na snížení výživného, poněvadž to neodpovídá úmyslu smluvců a ježto nenastaly objektivní předpoklady pro použití odst. 5 dotčeného smíru, který zní: »kdyby se kurs dolaru na pražské peněžní burse podstatně změnil, totiž klesl nebo se zvýšil nejméně o 20% dnešní kursovní hodnoty, jest oběma stranám vyhrazeno právo žádati za poměrné snížení nebo zvýšení výživného«. Smluvci při sjednání smíru myslili na to, že může československá koruna klesnouti nebo stoupnouti v kursu proti stálým hodnotným valutám, a předpokládali při tom, že takovouto změnou kursu bude vyjádřena i změna hodnoty Kč. Dotčenou doložkou bylo zamýšleno zabrániti tomu, aby nikdo ze smluvců nebyl nespravedlivě zkrácen, kdyby došlo k znehodnocení Kč, tedy aby žalovaná tehda, kdyby došlo k znehodnocení Kč, měla právo požadovati zhodnocení své pohledávky na výživném, a aby žalobce tenkrát, kdyby došlo k znehodnocení Kč, měl právo žádati za snížení svého závazku k placení výživného. Americký dolar byl zvolen jako míra měnové hodnoty proto, že byl jako zlatá měna pokládán za stabilní, a proto podle smluvního úmyslu ustanovení obsažené v odst. 5 řečeného smíru znamenalo, že se možné budoucí zvýšení nebo snížení výživného bude řídit poměrem kursu Kč ke kursu zlatého dolaru. Spojené státy severoamerické však opustily zlatý standard a místo zlatého dolaru mají nyní jen dolar papírový. Tím, že dolar pozbyl zlatého obsahu (standardu), ztratil podle úmyslu smluvců schopnost býti měřítkem Kč. Faktické znehodnocení Kč nenastalo. O tom svědčí poměr Kč k jiným plně hodnotným valutám. Soud prvního stolice zamítl žalobu pro tentokráte. Důvody: Při výkladu dolarové doložky podle § 914 obč. zák. je třeba přihlídnouti k jejímu vzniku, aby bylo možno bezpečně vyšetřiti, jakým úmyslem byly smluvci vedeni. Americký dolar byl všeobecně pokládán za měnu naprosto stálou. Proto se ti, kteří hledali pevné měřítko pro hodnotu budoucích opětujících se plnění, domnívali, že nejlepším takovým měřítkem jest americký dolar, kterým lze bezpečně změřiti vnitřní

hodnotu Kč. V době uzavření smíru s dolarovou doložkou nemohli smluvci předvídati, že dojde k umělé devalvaci amerického dolaru, že dlouholetý dosavadní obsah dolaru, rovnající se 1.5 g zlata, bude snížen na 0.8 g zlata a že cena dolaru klesne tak na bursách o celých 40%. Jest nemožné, že by žalobce jako velmi inteligentní občan mohl při uzavírání smlouvy počítati vůbec s poklesem dolaru a že by tak mohl platiti méně, aby měl z toho prospěch. Takový důsledek dolarové doložky nemohl býti pravým úmyslem ani druhé strany, za kterou vše promyslél její otec, obchodník. Soud má za to, že se peněžité plnění mělo změnití jen změnou hodnoty domácí měny, nikoli změnou cizí měny, vzaté ve smlouvě za měřítko. Kdyby smluvci chtěli výši peněžitého plnění učiniti závislou skutečně na hodnotě dolaru, nikoliv na hodnotě domácí měny, byli by plnění ve smlouvě vyjádřili prostě v dolarech. Proti spekulativnímu smluvnímu úmyslu mluví, že si zvolili za měřítko právě dolar, stálostí vynikající a obecné důvěře se těšící a ne jinou cizí měnu. Kdyby byli chtěli spekulovati na změnu cizí valuty, nebyli by k tomu zvolili valutu, u které takové změny nebylo lze předpokládati. Neměl tedy pokles dolaru roku 1933 žádného vlivu na výši peněžitých plnění ujednaných ve smlouvách, obsahujících dolarovou doložku. Hodnota naší koruny se nezměnila, hodnotu změnilo jen měřítko stranami zvolené. Žalobce sám jako strana slyšen (§ 371 c. ř. s.) udal, že podle jeho úmyslu mělo nastati zvýšení výživného, kdyby nastala v republice Československé taková drahota, že by s 2.500 Kč, určenými na výživu manželky a dítěte, nemohly žalovaná a dítě slušně žíti, snížení pak mělo nastati tehda, kdyby se hospodářské poměry žalobcovy a všeobecné poměry hospodářské změnily tak, že by žalobce buď vůbec nemohl platiti smlouveného výživného, nebo že by standard životní u nás byl takový, že by žalovaná s nižším výživným mohla slušně vystačiti. Ze zpráv Státního úřadu statistického soud zjistil, že index životních nákladů úřednické rodiny, o jakou v souzené věci jde, činil v Praze v říjnu 1926 ve starém domě 697, v novém domě 731 a v průměru starých a nových domů 700, v říjnu 1934 608, 711, 662 a v říjnu 1935 622, 725, 680. Pokles životních nákladů jest tedy zcela nepatrný a znehodnocení dolaru se v něm nikterak neprojevalo. O d v o l a c í s o u d snížil výživné dle žaloby. D ů v o d y: Podle smluvního ustanovení měla výše výživného kolísati podle kursu dolaru na pražské burse, a to ve prospěch té či oné strany, aniž bylo zároveň stanoveno, že by snad změna kursu dolaru musela býti vyvolána určitými příčinami resp. že by za některých okolností pokles nebo zvýšení kursu dolaru neměly míti na výživné žádného vlivu. Jediným předpokladem bylo, aby se změnila kursovní hodnota aspoň o 20%, kterýžto předpoklad, jak jest nesporné, nastal poklesem kursu ve prospěch žalobcův. Kdyby měla býti věc vykládána tak, jak to činí napadený rozsudek a žalovaná, bylo by smluvní ustanovení, o jehož výklad jde, zcela nadbytečné, neboť rozhodující by bylo jen to, zda stoupne, či klesne drahota životních potřeb, a nikoli, zda klesne, či stoupne kurs dolaru na pražské burse, jak stanoví smlouva. Žalobce má tudíž nárok na snížení výživného, a to se zřením na to, že pokles dolaru činí až na

zcela nepatrný zlomek, jenž tu nemůže míti valného významu 40% na snížení z dosavadních 1.500 Kč o 600 Kč, tedy na 900 Kč měsíčně.

Nejvyšší soud obnovil rozsudek prvního soudu.

Důvody :

Především jest uvést, že se žalovaný nemůže právem dovolávat v souzené věci rozhodnutí nejvyššího soudu z 20. září 1934, č. j. Rv I 1641/34, protože se v něm dovolací soud obíral jen zásadní otázkou změnitelnosti výživného, neměl však příčiny řešiti otázku nadhozenou odvolacím soudem, zda by se totiž žalobce směl dovolávat k snížení výživného devaluace dolaru. Dále je třeba odmítnouti žalobcovu námitku, že by tu ve skutečnosti nebylo jeho výpovědi jako strany anebo že by k oné výpovědi nebylo možno přihlížeti. Necht' se na obsah oné výpovědi žalobcovy hledí jako na doplnění přednesu z popudu soudu ve smyslu § 182 c. ř. s., nebo jako na výpověď strany ve smyslu §§ 371 a násl. c. ř. s., vždy nutno věnovati pozornost tomu, jak sám žalobce vypovídá o vzniku a účelu valutové doložky a také o tom, jak on jí rozuměl. Již podle jeho výpovědi mělo dojít k zvýšení nebo snížení stanoveného výživného jen tehda, kdyby se valutové změny projevíly v tuzemsku prakticky tak, že by se podle nich cena životních potřeb podstatně změnila, takže by to neodpovídalo životnímu standardu stran a podle něho vymezeným potřebám žalované a dítěte; důraz tu je třeba položit na to, co sám žalobce uvádí v žalobě, že totiž změna měla nastati pouze tehda, kdyby kupní síla tuzemské měnové jednotky stoupla nebo klesla; pouhé pohyby kursů amerického dolaru samy neměly v souzeném případě, kde šlo o ustálení výživného pro strany, významu, když nebyly vyjádřením změny kupní síly tuzemské měnové jednotky. Když pak již není sporu o tom, že k takové změně v její kupní síle nedošlo a že žalobce svůj nárok na snížení výživného o takovou změnu ani neopírá, nutno uznati rozhodnutí procesního soudu za správné.

Čís. 16195.

Odpovědnost notářů.

Jestliže notář nesplnil příkaz strany, aby vložil na nemovitosti zástavní právo pro její pohledávku v určitém pořadí výhradně pro ni samu, a dal v témže pořadí zajistiti zároveň i pohledávku jiného věřitele, porušil povinnosti uložené mu § 1009 obč. zák. Straně, která nic nepodnikla v rozvrhovém řízení o výtěžku nemovitosti k dosažení výhradního uspokojení celé pohledávky z nemovitosti v zapsaném pořadí, nelze přičítati vinu nebo spoluvinu, nedopouštěl-li knihovní stav jiného rozhodnutí exekučního soudu než toho, že přikázal z výtěžku za exekučně vydraženou nemovitost jen poměrnou částku připadající na její pohledávku.

(Rozh. ze dne 11. června 1937, Rv II 4/36.)